

MOTIVÁCIA

Na správaní živočícha sa podieľajú taktiež i vnútorné podnety a ich komplexnému pôsobeniu hovoríme vyladenie – motivácia

Motivácia je to, čo podnecuje organizmus k určitému druhu aktivity. Motivované správanie smeruje k určitému cieľu (cielosmerné správanie)

Pojem motivácia

- Je odvodený od latinského slova „**movare**“, čo znamená hýbať sa, pohybovať sa.
- Označuje všetko, čo spôsobuje určitú aktivitu, určité správanie.
- Odpovedá tiež na otázku, čím bola aktivita vyvolaná alebo prečo sa zmenila.

U človeka:

- pojem motivácie sa viaže na aktiváciu, t.j. na vyvolávanie aktivity človeka, na organizovanie jeho organizmu, ale zároveň na usmerňovanie vyvíjaných aktivít určitým smerom, na určitý cieľ.

- Ide pritom o psychickú a fyzickú aktiváciu.

Podstata motivácie spočíva v spojení vnútorného motívu s objektívnym stimulom, aby to viedlo k žiaducemu správaniu zameranému na určitý cieľ.

Správanie je riadené spolupôsobením

- **Vnútorných faktorov** (hormonálny stav, predchádzajúca skúsenosť,..) - tieto spolu určujú **vnútorné vyladenie** (motiváciu, pohotovosť k správaniu) – angl. arousal
- **Vonkajších faktorov** z prostredia (denná doba, sociálne prostredie,...)

- Za daného vnútorného vyladenia potom vonkajšie podnety spúšťajú špecifické správanie

Motivácia

- **Regulačná motivácia** – pomáha udržať homeostázu (napr. hlad, smäd)
- **Neregulačná motivácia** – slúži na iné účely (napr. rozmnožovanie, výkon)

Motivačné teórie

- **Abraham Harold Maslow**

Maslow bol americký psychológ, psychiater a filozof (predchodca New Age), zakladateľ humanistickej psychológie.

Skúmal hierarchiu ľudských potrieb, motiváciu, seberealizáciu.

Vymyslel známu Maslowovu pyramídu potrieb.

- **Lorenzov psychohydraulický model** (model špecifickej akčnej energie)– ukazuje, že v organizme postupne narastá úroveň akčného potenciálu až dosiahne „kritickú úroveň“, kedy preteká a dáva tak živočíchovi vnútorné podnety k začatiu činnosti a výberu vzorca správania (napr. hromadenie agresivity)

Motivačný cyklus:

Správanie od momentu, kedy začne pôsobiť potreba, podnet, alebo vnútorná úroveň aktivácie (ako výsledok nervových, hormonálnych alebo metabolických procesov) až po uspokojenie potreby (reakcia na podnet) prebieha v troch sekvenciách:

- **motivačný stav**
- **motivačné správanie (Apetenčné správanie)**
- **uspokojenie potreby, zníženie motivačného stavu (Konzumatórny akt)**

A) MOTIVAČNÝ STAV

- Dôležitým nástrojom situačnej analýzy – **orientačný reflex**

Charakteristiky orientačného reflexu:

- Je vyvolaný zmenou vo vonkajšej podnetovej reakcii
- Je to vrodená forma správania
- Spúšťacím podnetom je zmena v senzorickom poli.

B) MOTIVAČNÉ (APETENČNÉ) SPRÁVANIE

— smeruje k niečomu (je cieľosmerné)

Exploračná, orientačno – pátracia aktivita (OPA)

— je predpokladom neskoršieho učenia – zvieratá zhromažďujú poznatky, ktoré mu budú prospešné neskôr

- základom OPA sú vrodené automatizmy, v ontogenéze sa vzorce OPA ďalej vyvíjajú
- zapojuje sa do aktívneho vyhľadávania podnetov
- je formou latentného učenia
- u cicavcov má rôzne zložky napr. vztyčovanie na zadné končatiny, vetrenie, očuchávanie, okusávanie, manipulácia
- vyvoláva ju podnet, ktorý nevyvoláva únikovú alebo obrannú reakciu

Charakteristika apetenčného správania

- Apetenčné správanie smeruje k uspokojovaniu rôznych potrieb živočícha – je veľmi variabilné (vyhľadávanie potravy, sexuálny partner, obydlie, ..)
- Je plastické. Ciele možno dosiahnuť rôznymi prostriedkami (beh, plazenie, ..)
- Uplatňuje sa individualita zvierat – podľa toho sa volia pohybové vzorce (opatrne, agresívne, ...)
- Apetenčné správanie sa nemusí vždy prejavovať lokomotorickou aktivitou. Môže byť

i latentné.

- Schopnosť analýzy podnetovej reakcie (dôležitú funkciu – neurosenzorický aparát a úroveň centrálného spracovania informácií)

Apetenčná fáza môže končiť:

- Objaví sa spúšťacie schéma (podnet, korisť, potrava,..) To uvedie vchod spúšťací mechanizmus vrodeneho (inštinktívneho) správania alebo vzorce správania osvojené v priebehu života.

Motivačný cyklus sa uzaviera **konzumatórnym (záverečným) aktom:**

- Ukáže sa nutnosť zmeniť správanie (napr. nutnosť zmeniť potravné na únikové správanie)
- Nemožnosť realizovať uspokojenie potreby (motiváciu)
- Únava

C) USPOKOJENIE MOTIVAČNÉHO STAVU, KONZUMATÓRNE SPRÁVANIE

— touto fázou sa končí motivačný cyklus

Charakteristika konzumatórneho správania:

- je to stereotypné správanie, podstatne menej plastické ako apetenčné (nakŕmenie, kopulácia, úkryt, ..)
- skladá sa z mnohých dielčích celkov
- aj táto fáza má určitú variabilitu, môže sa meniť vplyvom skúseností

Motivácia a aplikovaná etológia

- Nenaplnené motivácie a zlé životné podmienky zvierat
- Pochopenie stereotypného správania
- Odmena a motivácia v učení a výcviku

Motivácia - riešenie konfliktných situácií

- Preskokové aktivity – keď sa dostanú do konfliktu dve a viac skoro rovnako zamerané inštinktívne aktivity s rovnakou intenzitou naladenia – vtedy sa uplatní tretia aktivita tzv. **preskoková** (preorientované správanie). Preskokové správanie – vzniká predovšetkým z konfliktu útočnej a útekovej motivácie
- Intenčné správanie (náznakové) – pôvodné správanie neprebíha v celku, je zreteľne brzdené protichodnou motiváciou
- Ambivalentné správanie (pohyby) – dve protichodné motivácie, ktoré sa vzájomne oslabujú pričom chvíľami jedna či druhá nadobúda vrchol